

Archiv Jana Patočky

Akademie věd
České republiky

Institute of Philosophy
Filosofický ústav AV ČR

ARCHIV JANA PATOČKY
Centrum pro teoretická studia
Univerzity Karlovy
a Akademie věd České republiky

věda

kolem
nás

prostory
společné
paměti

97

Archiv Jana Patočky, působící ve spojení s transdisciplinárním Centrem pro teoretická studia jako společným pracovištěm Univerzity Karlovy a Akademie věd České republiky, je institucionálně začleněn do Filosofického ústavu Akademie věd České republiky, v. v. i., (FLÚ AV ČR).

Hlavním cílem FLÚ jakožto výzkumného pracoviště neuniverzitního typu je přispívat k světovému bádání v oblasti filosofie a příbuzných vědních oborů (např. teorie vědy, klasických a medievistických studií, intelektuálních dějin od antického starověku po raný novověk či globálních studií). Kromě základního výzkumu, zaměřeného na rozvoj poznání na mezinárodní úrovni, soustřeďuje FLÚ AV ČR, v. v. i., své bádání na kulturní a společenské výzvy současnosti. Mezi jeho úkoly patří např. recepce světového filosofického ruchu v českém prostředí, což umožňuje, aby domácí filosofie a humanitní vědy trvale udržovaly kontakt s vědou v zahraničí a pomáhaly ji spoluvytvářet. V zájmu toho také kriticky reflektují intelektuální dějiny českých zemí a střeoevropského prostoru. Neomezují se přitom pouze na teoretické myšlení, ale zasahují do aktuálního dění v diskusích ve veřejném prostoru. Ústav rovněž těsně spolupracuje s domácími i zahraničními univerzitami a vědeckými institucemi; společně s nimi a s předními národními kulturními institucemi (a rovněž společně s Archivem Jana Patočky) je sdružen v digitální výzkumné infrastruktuře LINDAT/CLARIAH-CZ pro jazykové technologie, umění a humanitní vědy.

Filosofický ústav AV ČR, v. v. i., je v současné době strukturován do dvanácti výzkumných týmů, v nichž se badatelé soustřeďují na tři hlavní tematické celky:

- aktuální problémy současné filosofie a filosofické aspekty příbuzných vědních disciplín (oddělení analytické filosofie; odd. logiky; odd. současné kontinentální filosofie; odd. novověké racionality; Centrum globálních studií, Kabinet pro studium vědy, techniky a společnosti);
- dějiny evropského a českého myšlení (odd. pro studium antického a středověkého myšlení; odd. pro kmenologii a intelektuální dějiny raného novověku; odd. pro studium moderní české filosofie; Archiv Jana Patočky při Centru pro teoretická studia);
- vybrané problémy příbuzných humanitních disciplín, zejména klasických a medievistických studií (Kabinet pro klasická studia; společná pracoviště AV ČR a Univerzity Karlovy působící při Filosofickém ústavu: Centrum biblických studií; Centrum medievistických studií; Centrum pro teoretická studia).

Filosofický ústav AV ČR vydává vedle vědeckých knižních publikací (v nakladatelstvích Academia, FILOSOFIA a v edičním oddělení OIKOYMENH) také vědecké časopisy, většinou evidované v oborově příslušných mezinárodních databázích. Jsou to *Filosofický časopis*, *Teorie vědy / Theory of Science*, *Acta Comeniana*, *Listy filologické / Folia philologica*, *Eirene*, *Studia Graeca et Latina*, *Organon F*, *AITHÉR*. *Časopis pro studium řecké a latinské filosofické tradice*, *Kontradikce / Contradictions a Studia Mediaevalia Bohemica*.

(fotografie na obálce Dana Léwová)

První den Archivu Jana Patočky

Hledáme-li prapočátek Archivu Jana Patočky (AJP), dnes jednoho z badatelských pracovišť Filosofického ústavu AV ČR, v. v. i., dojdeme ke zcela konkrétnímu dni: 13. březnu 1977. Filosof Jan Patočka, v té době mluvčí občanské iniciativy Charta 77, trýzněný v předcházejících týdnech vyčerpávajícími výsledky Státní bezpečnosti natolik, že musel být následkem enormní fyzické a psychické zátěže urychleně hospitalizován, se ze strahovské nemocnice už nevrátil – 13. března tam zemřel. Dřív, než by mohla Státní bezpečnost zajistit Patočkovu pozůstalost, reagovali pohotově nedávni posluchači jeho domácích filosofických seminářů. Ivan Chvatík, Jiří Polívka, Jiří Michálek a Miroslav Petříček se ještě téhož dne vydali do Patočkova bytu v Tomanově ulici, za asistence jeho zetě Jana Sokola uložili do přinesených kufrů a velkých nákupních tašek veškerou filosofovu písemnou pozůstalost a urychleně ji v plně naloženém automobilu odvezli.

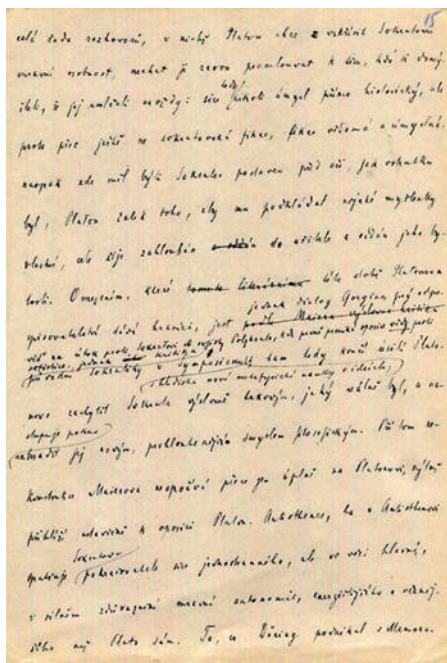
Blesková akce nikoli náhodou připomínala podobně dobrodružný pražský příběh z roku 1938. V jeho závěru se uskutečnila operace na záchranu četných, z větší části stenografovaných Husserlových rukopisů, toho času v Praze editorsky zpracovávaných někdejším Husserlovým asistentem Ludwigem Landgrebem. Došlo k tomu pod křídly Pražského filosofického kroužku, který se nakrátko, v letech 1935–1939, pokusil v Praze – tehdy ještě česko-židovsko-německé – oživit ideu „republiky vzdělanců“, zachovávající humanitní ideály vzdělanosti a rozumu. Landgrebe, jeden z mnoha intelektuálů, kteří našli v Praze azyl před Hitlerem, byl zakládajícím členem Kroužku a posléze tajemníkem jeho německé sekce, zatímco Patočka působil od počátku jako tajemník sekce české. Zasluhou františkánského teologa Lea Van Bredy z Katolické univerzity v belgické Lovani, který se – již po mnichovských událostech – vydal do Prahy, byla zpracovaná i dosud ještě nedešifrovaná husserliana propašována do Lovaně. Breda je oklikami odvezl osobně ve dvou kufrech. Stala se základem Husserlova archivu, působícího tam dodnes. V předvečer druhé světové války a všepohlcující katastrofy tak bylo zachráněno duchovní dědictví evropského významu.

Transfer Patočkovy pozůstalosti v roce 1977 byl podobně naléhavý a spěšné soustředění filosofových rukopisů (které i v tomto případě počtem značně převyšovaly texty již publikované) se onoho předjarního nedělního večera stalo okamžikem zrodu Archivu Jana Patočky. Zatím neoficiálního, skrytého nejen před bedlivými očima komunistické policie, ale veřejnosti vůbec. Písemné archiválie se tak mohly spojit s rozsáhlou fonotékou magnetofonových nahrávek přednášek a seminářů,

Policejní fotografie ze sledování J. Patočky v jeho bydlišti. Jen proto, že 13. března to už StB nepovažovala za nutné, bylo možné zachránit filosofovu pozůstalost

(foto Archiv bezpečnostních složek)

Jedna z tisíců stránek zachráněné pozůstalosti (vlevo); Jan Patočka (vpravo) na jedné ze svých přednášek v sedmdesátých letech, už mimo FF UK, nahráván na magnetofon v pozadí sedícím Ivanem Chvatíkem, tehdy černovlasým... (archiv AJP; foto Jan Endrýs)

kteří protagonisté akce z 13. března a jejich přátelé systematicky pořizovali od roku 1968, během Patočkova působení na Filozofické fakultě (FF UK) a po jeho nuceném penzionování při rozsáhlých přednáškových cyklech v soukromí. Zachráněná Patočkova pozůstalost byla uložena z větší části pod gaučem jedné starší dámy, konspirativně zasvěcené do jejího nedocenitelného významu. Dnes lze již odtajnit, že onou strážkyní se stala paní Písaříčková v Dejvicích, jejíž dcera byla kolegyní Chvatíkovy manželky Jany. Pozůstalost spočinula v rodině někdejšího lékárníka vyvlastněného komunistickým režimem a byla v ní přijata jako forma protirežimního odboje. Strojopisné i rukopisné, dosud nepublikované Patočkovy písemnosti posléze Ivan Chvatík zpod onoho veledůležitého gauče po částech nepozorovaně vynášel, aby byly postupně zpracovávány a daly tak vznikajícímu archivu Jana Patočky jeho oprávněné jméno.

Král Samizdat

Od začátku nešlo jen o to filosofovu pozůstalost ukrýt, ale také ji konzervovat a podle elementárních archivářských zásad zpracovat a zpřístupnit. Znamenalo to utřídit ji, chronologicky a tematicky uspořádat, zpracovat redakčně a bibliograficky, komparovat texty v jejich verzích a variantách, resp. porovnat je s texty již publikovanými. V pozůstalosti bylo nalezeno velké množství nepublikovaných, i blízkému okruhu

Patočkových posluchačů neznámých, rozpracovaných náčrtů: Patočka psal často „do šuplíku“, nejen vinou nepříznivé politických režimů, v nichž mu bylo dáno působit, ale také proto, že si ve své autorské poctivosti nebyl jist definitivností napsaného. Srovnání těchto náčrtů nejednou odhalilo spojitou trajektorii Patočkovy myšlenky, rozvíjené, opouštěné a znovu se po delších časových intervalech vracející...

Všechny tyto práce – s cílem postupného publikování shromážděného souboru – začal organizovat Ivan Chvatík. Navázal tím na krátce předtím započatý projekt Jiřího Němce a Petra Rezka, jehož výsledkem se měl stát strojopisný sborník Patočkových textů připravovaný k jeho blížícím se sedmdesátinám (1. 6. 1977), kterých se už nedožil. Sborník nakonec spatřil světlo světa koncem roku, jako zárodek plánovaných samizdatových sebraných spisů Jana Patočky. Úvodními třemi svazky se tak stal soubor *Jan Patočka, Umění a filosofie I–III*, jehož prvopis pořídil ve dvanácti průklepech Miroslav Petříček, zároveň konečný editor celého souboru.

Od konce sedmdesátých let byly sebrané spisy Jana Patočky vydávány jediným způsobem, který restriktivní kulturní politika totalitárního státu umožňovala – v samizdatu. Dělo se tak přičiněním nadšených písarek i písarů na psacích strojích s co největším počtem průklepů (příčemž už osmá, devátá kopie bývala špatně čitelná). Po roztržení do jednotlivých paré pak byly v knihařských dílnách potajmu svázány do pevných vazeb a poté distribuovány na „známé adresy“, šířeny jen mezi přáteli a jejich přáteli... Kordinačním centrem všech těchto činností se stal byt Ivana Chvatíka v Nekázance. Nebylo by to přitom možné zvládnout bez spolupracovníků. Mirek Petříček – opisovač prvních svazků sebraných spisů a zároveň jejich koeditor – šel příkladem. Chvatíkovi „přatelé a spolupracovníci“ působili nejen jako korektori, redaktori či spolueditori, ale také coby modré límečky zajišťující koordinovaně všechen ten provoz: jako posílci, opraváři „zavařených“ psacích strojů (nejčastější poruchou bylo zlomené táhlo klávesy, unavené po tolika úhozech), nenápadní nákupci průklepového papíru ve velkém, faktori sbírající opisy z domácností písarek, přepravci a dopravci, skladníci či strážci utajených skrýší. Vynořila se tu řada později známých jmen: Jiří Polívka, Jiří Michálek, Pavel Kouba, Míla a Jan Korbělíkovi, Jan Vít, Tomáš Vrba, Jan Rous, Aleš Havlíček, Václav Žák, Mirek Drozda, Ivan Santar... To vše v síti natolik dobře zakamufované, že nebyla nikdy natržena jinak bedlivou Státní bezpečností.

Samizdatově se za normalizace sedmdesátých a osmdesátých let vydávaly především literární texty tzv. „zakázaných spisovatelů“, jak tomu dala příklad slavná Edice Petlice Ludvíka Vaculíka. Samizdat z produkce disidentního AJP se od nich odlišoval na první pohled formátem. Namísto malého, pro samizdat typického formátu A5 byl zvolen technicky jednodušší a operativnější větší formát A4, svázaný v plátěných deskách světle modré barvy – tyto „modré svazky“ jsou dnes v antikvariátech ceněny jako raritní.

Po dobu existence *Archivního souboru prací Jana Patočky*, jak je dnes samizdatová produkce disidentního AJP bibliograficky označována, zůstal jejím hlavním editorem povětšinou Ivan Chvatík. Počtem editovaných svazků se mu přiblížil jedině Radim Palouš, někdejší Patočkův žák z prvních poválečných let na FF UK, který v letech 1980–1983 připravil k vydání šest svazků Patočkových textů věnovaných J. A. Komenskému.

Postupně se na redakčních pracích samizdatových edic *Archivního souboru* začali podílet i mladí spolupracovníci. Dařilo se je získávat na domácích filosofických seminářích, rozběhlých zejména v osmdesátých letech a účinně nahrazujících univerzitní

kurzy. Tak tomu bylo například v hojně navštěvovaném semináři vedeném „patočkovsky“ orientovaným Danielem Kroupou. Vedlejší, „heideggerovskou“ větev následně v první polovině osmdesátých let převzal Ivan Chvatík (paralelně s ineditním překladem Heideggerova *Sein und Zeit*). Zpětně lze na těchto seminářích zahlédnout posluchače, kteří dodnes náležejí do domácí, nejen filosofické, ale širší intelektuální obce, ba zaujímají v ní významné místo: Lenku Bydžovskou, Aleše Havlíčka, Petra Holuba, Filipa Karfíka, Valerii Löwith, Josefa Mourala, Karla Novotného, Ivana Ozarčuka, Alenu Pomajzlovou, Jiřího Skalického, Karla Srpa ml., Štěpána Špinku, Lenku Votavovou, později Karfikovou... Byl mezi nimi i tehdy cca dvacetiletý *filosofos* Alexander Matoušek, který dnes patří do úzkého kádru AJP. *Filosofoi* v řeckém smyslu slova, totiž „milovníky moudrosti“, byli tehdy na těchto seminářích všichni – filosofové životním postojem.

Na seminářích se společně četly rukopisy aktuálně připravované do *Archivního souboru*. Podle pamětníků se zde například zeširoka probíral a komparoval zatím ještě horký Petříčkův a Chvatíkův překlad Patočkovy německé práce *Epoche und Reduktion*, skýtající nejen interpretační klíč k ústředním myšlenkám husserlovské fenomenologie, ale již dokládající přechod Patočkova fenomenologického zájmu k fenomenologii dějin.

Za třináct let „podzemní“ existence Archivu Jana Patočky spatřilo do roku 1989 světlo světa sedmadvacet tematických svazků *Archivního souboru prací Jana Patočky*. Byly zde ve svůj čas – aby i v (nejen pro filosofii) nepříznivém čase udržely obec Patočkových posluchačů a čtenářů v pokračujícím studiu jeho díla, držely nás celkově „při smyslu“.

Archivní soubor prací Jana Patočky - 27 tematicky uspořádaných samizdatových svazků formátu A4 v celoplátěné světle modré vazbě, v letech 1977 až 1989 vydávaný a šířený samizdatově

(1-3) *Umění a filosofie*. Sv. 1-3. Ed. J. Němec a P. Rezek. Praha, 1977.

(4) *Sókratés*. Přednáška z letního semestru 1947 na FF UK. Ed. I. Chvatík. Praha, 1977.

(5) *Masaryk. Soubor statí, přednášek a poznámek*. Ed. I. Chvatík a M. Petříček ml. Praha, 1979.

(6) *Péče o duši*. Sv. 4: *Platón a Evropa*. Ed. I. Chvatík a P. Rezek. Praha, 1979.

(7-9) *Přirozený svět a pohyb lidské existence*. Sv. 1-3. Ed. I. Chvatík. Praha, 1980.

(10) *Jan Amos Komenský I. Publikace do r. 1957*. Ed. R. Palouš. Praha, 1980.

(11-12) *Jan Amos Komenský II*. Sv. 1-2: *Publikace od r. 1958*. Ed. R. Palouš. Praha, 1980.

(13) *Nejstarší řecká filosofie*. Přednášky na FF UK z let 1945-1947. Ed. I. Chvatík. Praha, 1981.

(14) *Přirozený svět a pohyb lidské existence*. Sv. 4. Ed. I. Chvatík, J. Polívka a M. Petříček ml. Praha, 1983.

(15) *Jan Amos Komenský III/1. Nepublikované práce. Dokončené studie*. Ed. R. Palouš. Praha, 1983.

(16) *Jan Amos Komenský III/2. Nepublikované rukopisy z pozůstalosti. Fragmenty*. Ed. R. Palouš. Praha, 1983.

(17) *Jan Amos Komenský III/3. Nepublikované rukopisy z pozůstalosti. Didaktika a pansofie. Studie k filosofii výchovy J. A. Komenského*. Ed. R. Palouš. Praha, 1983.

(18) *Platón*. Přednáška na FF UK z let 1947-1949. Ed. I. Chvatík. Praha, 1983.

- (19) *Umění a filosofie. Sv. 4: Dodatky.* Ed. I. Chvatík. Praha, 1985.
- (20) *Aristotelés. Přednáška z letního semestru 1949 na FF UK.* Ed. I. Chvatík. Praha, 1985.
- (21) *Péče o duši. Sv. 1: Publikované stati z let 1929-1949.* Ed. I. Chvatík a P. Kouba. Praha, 1987.
- (22) *Péče o duši. Sv. 2: Negativní platonismus.* Ed. I. Chvatík a P. Kouba. Praha, 1987.
- (23) *Péče o duši. Sv. 3: O smysl dneška.* Ed. I. Chvatík a P. Kouba. Praha, 1988.
- (24) *Péče o duši. Sv. 6: Kacířské eseje o filosofii dějin a texty k Chartě 77.* Ed. I. Chvatík a P. Kouba. Praha, 1988.
- (25) *Co jsou Češi? Soubor textů k českým dějinám a české filosofii.* Ed. I. Chvatík a J. Vít. Praha, 1989.
- (26) *Úvod do fenomenologické filosofie. Cyklus přednášek ve školním roce 1969/1970 na FF UK.* Ed. J. Polívka a I. Chvatík. Sestaveno na podkladě posluchačských zápisů přednášek. Praha, 1989.
- (27) *Základní problémy předsokratovské filosofie. Cyklus přednášek ve školním roce 1970/1971 na FF UK.* Ed. J. Michálek a I. Chvatík. Sestaveno na podkladě zápisů posluchačů a mfg. záznamů přednášek. Praha, 1989.

Do samizdatu přicházejí nové technologie

Významným předělem v patočkovském samizdatu se staly nové technologie, zpočátku v podobě rozmnožovacích strojů, s ohledem na „nelegální“ rozšiřování pro režim podvrtných tiskovin teprve rozpačité zaváděných do širšího užívání. Nejprve jimi byly dnes už běžné stolní kopírky – pro samizdat ovšem dostupné až z druhé ruky, jestliže se podařilo kulnitsky opravit ty vyřazené, popř. je statečně propašovat přes hranice. Byly pak opatrovány jako oko v hlavě, skrývány u dobrých přátel – jedna z nich určená „jen na Patočku“ například v ateliéru sochařky Dany Vachtové, obsluhovaná Kristiánem Sudou, na druhé doma intenzivně pracoval Mírek Drozda.

Původně se na kopírce začaly pořizovat faksimile Patočkových textů již vydaných časopisecky, v době předválečné a krátce poválečné do roku 1948, aby mohly být předloženy samizdatovému čtenáři jako originály vypůjčené z knihovny (což mimochodem nebývalo – vzhledem k prohibitivním knihovním fondům – vždy nejsnazší). U textů nově přepisovaných z původních Patočkových rukopisů se pak pořizoval už jen jeden originál, nikoli na tenkém průklepovém, ale na normálním papíru větší gramáže, použitý pak jako matrice pro rozmnožení v kopírovacím stroji. Předtím musela být tato matrice pečlivě zkorigována do podoby závazné předlohy, aby se odstranily chyby, které se přes veškerou snahu s dalším a dalším opisováním množily.

S přibývajícím zájmem o „modré svazky“ a s rostoucími počty vydání jednotlivých souborů přestávaly malé stolní kopírky stačit. Nezbytnou se stala velkovýroba. Paradoxně ji pro patočkovský samizdat umožnily okolnosti běžné v pozdním, již zahnívajícím reálném socialismu. Obsluha u stále přísně střeženého rozmnožovacího stroje v rozmnožovně na jistém federálním ministerstvu(!) si velmi ráda přivydělala pár korun. Zprostředkovatel tohoto černého ekonomického podnikání, který jinak neměl s filosofií ani s disentem nic společného, dbal pouze na to, aby se na „jeho mašině“ nekopírovaly texty s explicitně politickým obsahem.

Filosofii jako zdroj možného podvrtného působení v ideologické oblasti nepodezíral. Množství kopií, které byly na tomto pracovišti za všechna ta léta až do roku 1989 vyhotoveny, dosáhlo obrovitého počtu. U jednotlivých svazků bylo postupně pořizováno vždy znovu dvacet exemplářů, v celkovém nákladu cca 200 kusů.

Spolupráce přes hranice

V roce 1984 získal pražský samizdatový AJP zahraničního partnera. Polský filosof Krzysztof Michalski (jemuž byl mimochodem Patočka v letech 1973–1974 konzultantem doktorské disertace) krátce po své emigraci do Vídně (1982) založil dnes proslulý mezinárodní filosofický ústav, Institut für die Wissenschaften vom Menschen (IWM) a stal se jeho rektorem. Smyslem tohoto velkorysého podniku bylo (a dosud je) napomáhat stykům mezi Východem a Západem v oblasti humanitních věd.

Hned prvním velkým projektem IWM se stala redakce a posléze knižní edice pětisvazkových souborů vybraných spisů (*Ausgewählte Schriften*) Jana Patočky v německém překladu. Do práce na tomto edičním projektu se významně zapojil Jiří Němec, už od padesátých let jeden z prvních posluchačů Patočkových neoficiálních přednášek, a od té doby s ním byl živém kontaktu (mj. na Němcův přímý podnět byla Janu Patočkovi nabídnuta role mluvčího Charty 77). Na počátku osmdesátých let Němec jako signatář Charty 77 (a jeden z jejích hlavních iniciátorů) pod tlakem policejních perzekucí emigroval do Vídně. V roce 1983 vyslal tajně do Prahy Klause Nellen, jednoho ze zakladatelů IWM, aby navázal programovou spolupráci s Ivanem Chvatíkem. Ve vídeňském IWM tak bylo napříště zřízeno paralelní pracoviště pražského AJP, s úkolem shromažďovat Patočkovy práce a sekundární patočkovskou literaturu vydanou v zahraničí – zatímco Praha do Vídně pašovala xeroxové kopie všech rukopisů z Patočkovy pozůstalosti a samozřejmě i kopie samizdatově vydávaných souborů. Kromě *Ausgewählte Schriften* (a vedle této německé edice i dalších cizojazyčných patočkovských překladů, jejichž autorských práv se v IWM ujal Klaus Nellen) bylo smyslem navázané spolupráce přes hranice (v té době přes železnou oponu) umožnit i zahraničním či exilovým badatelům studium Patočkova díla. Kromě Jiřího Němce toho využili i starší „čeští exulanti“ – např. sociolog Ilja Šrubař, působící po roce 1968 na univerzitě v Kostnici, významně zapojený do edice *Ausgewählte Schriften*, Milan Walter, který v IWM sestavil aktualizovanou Patočkovu bibliografii, či příslušník poučnorové emigrace Erazim Kohák, profesor filosofie na univerzitě v Bostonu, jehož práce ze stipendijního pobytu v IWM rozproudila i v Praze druhé poloviny osmdesátých let živou interpretační debatu o Patočkovi „podle Koháka“.

Balíky xeroxových kopií Patočkových rukopisů putovaly z Prahy do Vídně rozmanitými konspiračními kanály až do konce roku 1989. Do té doby se také ve Vídni podařilo připravit všech pět plánovaných svazků Patočkových spisů v německém překladu, jakkoli se jejich vydávání ve stuttgartském nakladatelství Klett-Cotta opožďovalo. Poslední svazek, zahrnující Patočkovy texty věnované české kultuře a českým dějinám, vyšel až v roce 1992, zdržen i smrtí událostí a změn po listopadu 1989. Jeho editory byli totiž z české strany Petr Pithart, který hned počátkem roku 1990 dosedl do křesla předsedy české vlády, a Miloš Pojar, který se stal prvním československým velvyslancem v Izraeli po roce 1989.

Republika vzdělců

Koncem roku 1986 – pád impéria za železnou oponou zdál se ještě v nedohlednu – proskočila československou emigrací myšlenka připravit v zahraničí české knižní vydání sebraných spisů Jana Patočky, které mohlo v Praze zatím vycházet jen v podobě samizdatových svazků *Archivního souboru*. Jako by i takto ožila idea „republiky vzdělců“ s její péčí o evropské duchovní hodnoty bez omezení hranicemi a režimy. Iničiátoři tohoto plánu byli zřejmě pobídnuti zprávami o chystaném německém vydání vybraných Patočkových spisů v IWM (první svazek vyšel r. 1987). Stejnou pobídkou byl i rostoucí počet překladů Patočkových děl do francouzštiny. Stalo se to nepominutelnou zásluhou Eriky Abrams, skvělé lingvistky a překladatelky, která si k překládání z němčiny a angličtiny přibrala i češtinu díky svému zálibení v domácí české literatuře (z jejího pera pocházejí francouzské překlady Richarda Weinera, Ivana Blatného, Františka Halase, Vladimíra Holana a v češtině první, úctyhodná souborná edice spisů Ladislava Klímy). Na základě kontaktu s disentním AJP a seznámení se samizdatovým *Archivním souborem* vydala Erika Abrams v osmdesátých letech několik obsáhlých překladů zásadních Patočkových textů. V roce 1981 vyšly v Éditions Verdier v Lagrasse v Abramsové překladu Patočkovy *Kacířské eseje (Essais hérétiques sur la philosophie de l'histoire)*, opatřené uznavou předmluvou Paula Ricoeura a doslovem Romana Jakobsona. Napřesrok a rovněž díky Erice Abramsové vyšel *Platon et l'Europe*, překlad textace Patočkova soukromého semináře z roku 1973. Následovala dvousvazková edice *La Crise du sens* (OUSIA, Bruxelles 1985, 1986) s překlady Patočkových statí převážně masarykovských, v Grenoble (nakl. J. Millon) edice prací fenomenologických, opět v překladu E. Abramsové.

Ještě před rokem 1989 a následným širším evropským zájmem o Patočkovo dílo vyšla jeho filosofická prvotina *Přirozený svět (Le Monde naturel comme problème philosophique)* ve francouzském překladu Jaromíra Daňka a Henri Declèva. Ohlasy na tento první zahraniční překlad (druhý – polský – bude uskutečněn v roce 1987), stejně jako předchozí, knižní i časopisecké překlady Eriky Abrams, příležitostně doplněné propagátorskou aktivitou Valerie Löwith (dcery někdejšího Patočkova studenta Pavla L.) přispěly významně k tomu, že se dílo Jana Patočky stalo již v osmdesátých letech velkým tématem i za hranicemi. Že vzbudilo pozornost filosofů řádu Paula Ricoeura, Jacquesa Derridy či Michela Foucaulta; že Krzysztof Michalski, Patočkův propagátor v Polsku, po své emigraci učinil studium Patočkova díla i programem vídeňského IWM.

Nezanedbatelnou roli v přijetí díla Jana Patočky v zahraničí a v pochopení pro vydávání jeho souborného díla v češtině sehrálo rovněž Československé dokumentační středisko samizdatové literatury (ČSDS), které na zámku Karla Schwarzenberga v německém Scheinfeldu založil a spravoval Vilém Prečan; v jeho sbírce samizdatové literatury se ostatně nacházelo všech jedenadvacet dosud vydaných světle modrých svazků z produkce pražského AJP. Pomoc s financováním Patočkových sebraných spisů v češtině v zahraničí slíbila Nadace Charty 77, kterou ve Stockholmu založil a řídil František Janouch, a nadace Central and East European Publishing Project, spravovaná z Oxfordu Timothyem Gartonem Ashem. Ve věstníku *Acta* (který vydával Vilém Prečan v ČSDS, k dispozici nejen československé emigraci, ale po propašování dostupný i doma v Československu) byla otevřena diskuse, jak by měly spisy Jana

Příprava rozšíření využívání počítačové a rozmnožovací techniky nelegálními strukturami

Počítačovou a rozmnožovací techniku v zahraničí pro potřebu vnitřního protivníka zajišťují Pavel TIGRID /Svědectví/, Václav PŘEČAN /čs.dokumentační středisko nezávislé literatury/, Přemysl JANŤR /představitel exilové sociálně demokratické strany/ a Milan KUBES /organizátor kanálu do ČSSR/.

Z řad čs.občanů se na přípravě rozšíření počítačové a rozmnožovací techniky v nelegálních strukturách podílí ing.Ivan CHVATÍK, nar.15.9.1941 v Olomouci, bez politické příslušnosti, zaměstnán jako mechanik výpočetního střediska n.p. Továrny strojírenské techniky, bytem Praha 1, Nekázanka 882/7. Jedná se o bývalého studenta filosofie prof.Jana PATOČKY, mluvčího "charty-77". Do současné doby ing.CHVATÍK veřejně nesignoval "chartu 77". Je potvrzeno, že se však na její činnosti podílí. Tomu rovněž odpovídá jeho okruh styků v ČSSR a v zahraničí, je převážně orientován na osoby nepřátelsky aktivně činné. V soukromém životě žije ing.CHVATÍK nenápadně, společenského a politického života se neúčastňuje.

Ing.CHVATÍK je dlouholetým stykem čs.vystěhovalce, signatáře "charty-77" a člena VONS dr.Jiřího NĚMCE. Dr.NĚMEC je aktivně nepřátelsky činný proti ČSSR a ZSS /člen ideovězravné organizace Pro Cooperatione, spoluvydatel ID tiskoviny "Páter Noster", účast na projektu o životě a díle Jana Patočky atd./.

V období od 18.3. do 4.4.1989 se zdržoval ing.CHVATÍK v Jugoslávii a Rakousku. Cestu uskutečnil sém na základě finančního daru od USA stát.přisl. WILSON Christine a MARC Joslyn. Při výjezdu do zahraničí byly u jmenovaného při celní a pasové kontrole zjištěny 3 ks disket do počítačů. Jedna disketa obsahovala filosofické statě buržoazních teorií, měla být podle sdělení ing.CHVATÍKA "pomůckou" na filosofickém semináři INTERUNIVERZITNI-CENTER v Dubrovniku v Jugoslávii. Další diskety obsahují "pracovní pokyny" pro zpracování materiálů v Praze s určením do zahraničí.

Po celou dobu pobytu v Rakousku byl ing.CHVATÍK ubytován u dr.Jiřího NĚMCE ve Vídni, zde se také zúčastnil odborného školení

na obsluhu výpočetní techniky. Školení zajistil Přemysl JANŤR, který je majitelem obchodu s počítači ve Vídni. Toto školení je součástí projektu dopravy výpočetní techniky v počtu 10-20 ks počítačů pro potřebu vnitřního protivníka. První počítač má v ČSSR, ale doposud nepotvrzených údajů, obdržel Augustin NAVRÁTIL. Ing.CHVATÍK bude zabezpečovat na území ČSSR odborné školení pro obsluhu počítačů.

K nepřátelské činnosti ing.CHVATÍKA a zjištěnému signálu k dopravě výpočetní techniky do prostředí vnitřního protivníka jsou přijata opatření k provedení dokumentace nepřátelské činnosti.

/II.správa SNB/

Rezdolovnik :

s. Jakeš
s. Husák
s. Adamec
s. Indra
s. Fojtík
s. Hegenbart

Příloha k denní situační zprávě II. správy SNB (pojednává o cestě Ivana Chvatíka a Pavla Kouby na filosofický seminář v Dubrovniku) - zhruba polovina textu odpovídá skutečnosti, zbytek si neznámý informátor z horlivosti dofabuloval (archiv AJP)

Patočky vypadat. Své návrhy prezentovaly přední osobnosti české emigrace jako Erazim Kohák, český profesor filosofie na univerzitě v Bostonu, který za svého stipendijního pobytu v IWM sepsal Patočkův intelektuální životopis; Jiří Němec, hlavní spolupracovník na německém projektu spisů Jana Patočky v IWM, či spisovatel, překladatel a Patočkův přítel Jan Vladislav, toho času v emigraci v Paříži.

Ivan Chvatík spolu s Pavlem Koubou, který patřil k nejbližším spolupracovníkům disentního pražského AJP, vypracovali podrobný návrh koncepce Patočkových spisů a publikovali jej rovněž v *Actech* – anonymně pod kryptonymem PATAR (PATOČKŮV ARCHIV). V rozsáhlé diskusi, která tehdy v *Actech* proběhla, se ujasnilo, že zahraniční vydání spisů Jana Patočky by mělo solidním způsobem shromáždit celé Patočkovy dílo ve formě přístupné širší české veřejnosti jak doma, tak v zahraničí. Nemělo tedy mít charakter striktní vědecko-kritické edice. V českém překladu se tu měly objevit i texty, které Patočka napsal (vesměs vlastní rukou, přímo francouzsky nebo německy) nebo poprvé publikoval v zahraničí, vzhledem k velmi omezeným možnostem uveřejnit je doma.

Grant na zahraniční vydání spisů nakonec získala značka PATAR a odstartovala svůj projekt s podporou F. Janoucha, V. Prečana a T. G. Ashe. Nezbytným prvním krokem bylo vybavit pražský AJP stolním počítačem. Domácí komunistický režim se tehdy nalézal už v tak pokročilém stadiu rozkladu, že od roku 1988 bylo

oficiálně povoleno dovážet ze zahraničí nejmodernější výpočetní techniku volně, bez cla. Režim se zřejmě domníval, že tím dohoní technologický deficit, který vyvolal svou letitou izolacionistickou restriktivní politikou. Ivanu Chvatíkovi se jako zázrakem podařilo v rámci povolené turistické cesty do Anglie dovést od T. G. Ashe stolní počítač neevdovaně, ba provézt jej do Československa i s tiskárnou. Patočkovský samizdat vstoupil do počítačové éry. Písařky (především nejosvědčenější z nich Milada Milerová) už přestaly přenášet v nákupních taškách balíky popsaných průklepáků – stačilo vytáhnout z kabelky disketu.

Celkovou ochablost tehdejšího režimu dokumentuje nedávno nalezená denní situační zpráva II. správy SNB, snaživě sice dokládající nejvyšším stranickým a státním představitelům celkové policejní zmapování „rozšíření počítačové a rozmnožovací techniky v nelegálních strukturách [...] pro potřebu vnitřního protivníka ing. Ivana Chvatíka“, ale v květnu roku 1989 už jen smířeně konstatující tento fakt.

Za paralelního rozkladu celého sovětského impéria se stala prostupnou i železná opona. Z Prahy tak začaly Vilému Prečanovi do Scheinfeldu putovat předlohy k zahraničnímu vydávání Patočkových spisů – dělo se tak zásluhou Henriho Veldhuisse, holandského studenta teologie, posléze evangelického pastora. Veldhuis pravidelně jezdil do Československa a organizoval tu návštěvy nejen holandských, ale i anglických či francouzských filosofů na zdejších „ilegálních“ bytových seminářích. Ilegálního na těchto seminářích nebylo vlastně nic, jen se tajně policii nelíbilo, že jsou nezávislé na státním dozoru a že se na nich v Praze a v Brně scházejí převážně ti, kteří byli právě za své názory vyhozeni ze svých původních pracovišť a kterým měl být znemožněn jakýkoliv intelektuální život, včetně styku se zahraničními „ideologicky nepřátelskými“ filosofy. Hostující filosofové přijížděli do Československa soukromě, jako turisté, a bylo třeba pečlivě utajit účel jejich cesty, jinak by nebyli do země vůbec vpuštěni. To se Veldhuisovi docela dobře dařilo. Přesto byli někteří filosofové na seminářích policií lustrováni, ba někdy i vyhoštěni. V té době již věhlasný Jacques Derrida byl při jedné takové návštěvě v Praze policií zadržen, nařčen z pašování drog, internován a teprve na zásah francouzského prezidenta Mitteranda propuštěn z vazby a vyhoštěn. Henri Veldhuis sám nebyl nikdy odhalen a svůj úkol plnil dokonale až do konce. Po roce 1990 mu byla za jeho „převaděčství přes hranice“ udělena medaile Československé akademie věd.

Pro exilové vydání sebraných spisů Jana Patočky v češtině byl na podzim 1989 připraven první svazek, který však již nestačil před listopadem 1989 vyjít. Od té doby bylo i s Archivem Jana Patočky všechno jinak...

Po listopadu 1989

Ivan Chvatík a Pavel Kouba založili k 1. lednu 1990 Archiv Jana Patočky jako specializované oddělení v chvatně se reformujícím Filosofickém ústavu (FLÚ) Československé akademie věd. Tak jako se během jednoho měsíce stal Václav Havel prezidentem republiky či jako se Radim Palouš, samizdatový editor Patočkových komenian a mluvčí Charty 77, stal rektorem Univerzity Karlovy, stali se teď z disidentů akademikové. V roce 1990 byla udělena cena Československé akademie věd za samizdatový *Archivní soubor prací Jana Patočky* kolektivu vedenému Ivanem

Ivan Chvatík, vedoucí Archivu Jana Patočky, umístěného dnes zpod gauče paní Písaříčkové pod střechem Akademie věd (foto Dana Léwová)

Chvatíkem, ve složení: Radim Palouš, Pavel Kouba, Miroslav Petříček, Jan Vít. Podepsán akademik Otto Wichterle, čerstvý předseda ČSAV, před časem ještě zapíraný vědec světového jména.

Ustavení donedávna disentančního AJP v rámci tehdejší Československé akademie věd bylo svého druhu sázkou. Filosofický ústav, jehož se AJP stal součástí, byl dosud plný kádrů starého režimu, jimž akademické pracoviště prozatím skýtalo teplé zákoutí. Ale „jak má takováto instituce, vzniknuvší vlastně z jakéhosi okázale prezentovaného nadbytku, pochopit práci lidí, jejichž hlavní pohnutkou nebyl přebytek, nýbrž nouze?“ ptal se Alexander Matoušek, tehdy jeden z nejmladších, kteří byli Chvatíkovi a Koubovi nablízku. „Jedině hluboká nouze,“ pokračoval, „byla původně schopna probudit odhodlání bránit stůj co stůj prostor k svobodné myšlenkové práci.“ Někdejší disidenti – editoři patočkovského samizdatu – postavili ve FLÚ od začátku před tamní „filosofy z profese“ a jejich pojetí filosofie jako služebného ideologického provozu zásadně odlišný vzor: filosofie jako myšlenková svoboda. Bude i nadále působit jako korektiv všech oprávněných či neoprávněných byrokratických či „tržně ekonomických“ požadavků, jakými by ve vrcholné akademické instituci mohla být vědecká svoboda ohrožována?

Na druhé straně širokému dialogu filosofie s vědou prospívá, děje-li se uprostřed interdisciplinárně otevřeného prostředí. Na jeho podporu bylo v roce 1990 v rámci Univerzity Karlovy zřízeno Centrum pro teoretická studia (CTS), jehož se stal Archiv Jana Patočky v roce 1993 součástí. Napříště tak měl AJP působit v propojení

institucí akademické a univerzitní, s vizitkou: Centrum pro teoretická studia, společné pracoviště AV ČR a Univerzity Karlovy.

V čele takto rozšířeného CTS stanul transdisciplinárně založený kybernetik Ivan M. Havel (donedávna disident, stejně jako jeho bratr Václav), inspirátor kritické reflexe a sebereflexe vědních disciplín prostřednictvím filosofie a hledání smyslu vědy a vědeckosti vůbec. Právě k tomu poskytuje filosofie, zvláště fenomenologická, již byl Jan Patočka u nás předním reprezentantem, jemná čidla analýzy a kritiky.

Ivan Chvatík a Pavel Kouba, oba zakladatelé AJP v jeho druhé, akademické etapě, přenášejí do jeho činnosti své vlastní filosofické zájmy. Ivan Chvatík se vztahem k Platónovi, Aristotelovi a Heideggerovi (jako takřka monopolní překladatel Heideggerových textů do češtiny), soustředěný na Patočkovy výklady evropských dějin a dějinnosti, na odpovědnost „člověka dějinného“, na interpretaci těchto filosofických témat, jakož i na jejich aktualizaci. V raných devadesátých letech stihl být Chvatík vedle působení v čele AJP zároveň spoluzakladatelem Středoevropské univerzity (CEU), působící v Praze po dobu pěti let (Chvatík byl po celou dobu tajemníkem správní rady Nadace pro založení CEU a v související funkci Political Liaison), než odsud byla po roce 1996 ostudně vypuzena. Ztratila se tak i plánovaná možnost učinit vybrané části Patočkova díla jedním ze stálých studijních programů CEU.

Filosofická pozice Pavla Kouby, interpretačně obráceného ke Kantovi a nejvýznamněji k Nietzsche, upírá se v tomto rámci k otázkám smyslu a k napětí v Patočkově pozdní fenomenologii smyslu. Zvnějšku pokusně označena jako „ontologická hermeneutika“ – nevázaná výlučně na texty „klasiků“, soustředěná na hermeneutiku ontologických vrstev prostoru a času, v nich na lidské rozumění v řeči – je tak spojena s Patočkovým celoživotním úsilím o popis světa našeho života, „přirozeného světa“.

Postupně se až do současného stavu přidružovali k Ivanu Chvatíkovi a Pavlu Koubovi i členové dnešního interního týmu AJP. Hned v roce 1990 byla Pavlem Koubou oslovena zkušená knihovnice Muzea hl. m. Prahy Ladka Švandová pro péči o základní rukopisný a knižní fond AJP, jehož je dodnes kurátorkou, zároveň správkyň stále aktualizované patočkovské bibliografie či výkonnou redaktorkou publikací, které AJP (spolu)produkuje. Karel Novotný, známý z neoficiálních bytových seminářů, využil okamžité možnosti studovat filosofii v zahraničí a svůj úvazek v archivu plnil na dálku, redakční přípravou patočkovských svazků s podtitulem „péče o duši“. Alexander Matoušek byl Chvatíkem vyhlédnut rovněž již na bytových seminářích v osmdesátých letech (v paměti zůstalo jeho polemické zapojení do debat kolem Kohákových interpretací Patočkových textů). Svůj pokračující zájem o fenomenologickou filosofii a fenomenologii náboženství rozvinul pak Matoušek v AJP nejen v jeho interních badatelských programech a souvisejících seminářích či workshopech, ale – ve snaze usadit sem rovněž externí aktivity nově vzniklého Centra pro fenomenologické bádání – také v editorské přípravě devíti ročníků fenomenologické ročenky *Focus Pragensis*. V novém tisíciletí přišli do AJP Michal Ajvaz a Jan Frei, aby se tu podíleli na organizaci pořádaných interních seminářů či edicích tematických sborníků. Jan Frei pečuje nadále o pořádání tematizovaných kolokvií a workshopů přesahujících

Progress to Infinity
Practical Research Methods
for Scientists and Engineers
Physical and Medical Heritage

Supersymmetry
Applied Probability for
Engineers and Scientists
Mathematical Methods and Analysis
Supersymmetric Mathematics

HOLES
BEYOND THE BIG BANG
Practical Research Methods for
Scientists and Engineers
Physical and Medical Heritage
Supersymmetry
Mathematical Methods and Analysis
Supersymmetric Mathematics
The Story of Quantum
Quantum Field Theory

Quantum Field Theory
The Story of Quantum
Supersymmetry
Mathematical Methods and Analysis
Supersymmetric Mathematics

VEŠMIŘ STEPIĚNA HAWKINGA
DAVID HILAN
JEDNOSTAČNÁ
YELKA
KOPERNÍK
ŠERBE
KOPERNÍK
KOPERNÍK
KOPERNÍK

V prostorech Archivu Jana Patočky a Centra pro teoretická studia se společná paměť kromě megabitů ve stránkách digitalizovaného textu ještě starosvětsky uchovává v metrech a metrech knih
(foto Dana Lérová)

rámec Archivu i užšího patočkovského bádání. Tak např. na interpretační patočkovské semináře v AJP docházejí studenti filosofie z různých fakult a vůbec zájemci o Patočkovu myšlení. Širší přesah měla rovněž v letech 2011 a 2013 kolokvia ohledávající kontexty Patočkovy koncepce zjevování; do širšího povědomí se zapsaly konference v roce 2015 o krizi Evropy pohledem fenomenologické filosofie a o rok později workshop zabývající se duchovním útvarem Evropy tentokrát ve vztahu k patočkovské filosofické metafoře „péče o duši“. S pokračujícím vydáváním Patočkových sebraných spisů v AJP souvisel příchod zkušené bohemistky a editorky Jitky Pelikánové z Ústavu pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., v r. 2009; značil i větší důraz AJP na editorskou čistotu pravidelně vydávaných svazků. Jitka Pelikánová se zapojila do přípravy již sedmého vydávaného svazku, redakčně-editorskou práci zastává dodnes – za pomoci všech členů interního archivního týmu (edice každého svazku je v jejich přípravě vždy dílem kolektivním), případně externích spolupracovníků, pod gescí hlavních editorů *Sebraných spisů*, kterými jsou zakladatelé AJP Ivan Chvatík a Pavel Kouba.

V raných devadesátých letech, kdy vedle starých, „předrevolučních“ nakladatelství, která měnila svá vedení a své nakladatelské plány, vznikala nakladatelství nová, se začala mnohá z nich obracet na AJP s žádostmi o ediční spolupráci. Řada textů už měla elektronickou podobu, a tak během prvních pěti let po roce 1990 bylo v různých nakladatelstvích vydáno 13 svazků jednotlivých Patočkových děl. Ale teprve v roce 1996 byla s dědici Patočkových autorských práv a s nově vzniklým nakladatelstvím OIKOYMENH a jeho ředitelem Alešem Havlíčkem, spolupracovníkem na patočkovském vydavatelském projektu ještě ze samizdatových časů, sjednána rámcová smlouva na vydávání *Sebraných spisů Jana Patočky*. Ty se staly událostí široce sdílenou nejen filosofickou obcí, ale i poutající pozornost širší veřejnosti a jejich institucí – první svazky, cílevědomě nazvané *Péče o duši*, rozhodujícím způsobem mecenášsky podpořila televize NOVA, médium všeobecně považované spíše za „dušemorné“.

Koncepce *Sebraných spisů Jana Patočky* navázala v OIKOYMENH na původní (samizdatové) rozvržení z roku 1977. Šlo o kompromis mezi edicí kritickou a čtenářskou. Prioritou bylo zpřístupnění úplného Patočkova díla českému čtenáři, včetně textů, které psal Patočka původně francouzsky či německy. Jednotlivé práce jsou seskupeny do tematických celků a sdruženy do rozvržených svazků, v nichž jsou řazeny chronologicky, aby tak byly patrné pohyby filosofovy myšlenky. V poznámkovém aparátu jsou uváděny významové rozdíly mezi publikacemi jednotlivých textů, případně se upozorňuje na odchylky od rukopisného znění, pokud nastaly. V přílohách se uveřejňuje množství náčrtů a variant, jež se vztahují k hlavním textům uvedeným v příslušném svazku.

V *Sebraných spisech Jana Patočky* bylo do začátku roku 2019 vydáno celkem 18 svazků. První tři nesou titul *Péče o duši* a zahrnují autorovy úvahy o postavení člověka ve světě a v dějinách: od morálních a náboženských otázek oslovujících jednotlivce přes stanoviska k aktuálním společensko-politickým událostem až k obecným úvahám o filosofii dějin. Titul souboru je překladem platónského pojmu *epimeleia tés psychés*, kolem něhož se Patočkovy výklady zejména v posledních letech soustřeďovaly. Nejznámějším textem z prvního svazku je *Negativní platonismus*,

původně privátní rukopis z roku 1953; druhý svazek přináší mimo jiné zápis Patočkova soukromého přednáškového cyklu Platón a Evropa ze sedmdesátých let a rovněž rozsáhlou filosofickou esej *Evropa a doba poevropská*, která byla po Patočkově smrti nalezena rozepsaná na jeho pracovním stole; třetí svazek je věnován Patočkovu vrcholnému dílu *Kacířské eseje o filosofii dějin* a textům souvisejícím.

Svazky 4 a 5 shrnují pod titulem *Umění a čas* Patočkovy texty vztažené k umění a literatuře, obecně též ke kultuře a vzdělanosti, stejně jako práce estetické. Koncepte těchto svazků (spolu s I. Chvatíkem na ní editorsky spolupracoval Daniel Vojtěch) volně navazuje na první tři samizdatové svazky z roku 1977.

Svazky 6 až 8 jsou věnovány *Fenomenologickým spisům*, filosoficky nejvýznamnějšímu oddílu *Sebraných spisů*. Detailně dokumentují myslitelský vývoj Patočky fenomenologa od disertace z roku 1931 o pojmu evidence a jeho významu pro noetiku, přes habilitační spis z roku 1936, uvádějící na scénu téma „přirozeného světa“, až k textům z let 1965–1977, které kriticky navazují na Edmunda Husserla a v zárodku obsahují Patočkovu pojetí lidské existence jako tří pohybů a rovněž jeho koncept asubjektivní fenomenologie. Svazky 8/1 *Nitro a svět*, resp. 8/2 *O zjevoování* přinášejí dosud nepublikované fenomenologické rukopisy, jak koncepci asubjektivní fenomenologie Patočka rozpracoval ve svých posledních přednáškách na FF UK z přelomu šedesátých a sedmdesátých let.

Svazky 9 až 11 – *Komeniologické studie*, vydané péčí Věry Schifferové – obsahují v úplnosti Patočkovu dílo věnované myslitelskému odkazu Jana Amose Komenského. Patočka se jím zabýval v padesátých letech, kdy mu bylo zapovězeno přednášet na univerzitě a kdy mu komeniologická pracoviště Akademie věd poskytla útočiště.

Dalším tematickým souborem se staly dva svazky nazvané *Češi* (spolu s I. Chvatíkem připravené Karlem Palkem). Zahrnují texty k problematice českých dějin, k osobnostem českého kulturního a politického života, zaujímají rovněž stanovisko k aktuálním domácím událostem: vyjadřují se – zejména kolem let 1968–1969 – ke „smyslu dneška“.

Několik svazků zabere připravovaná edice přednášek k dějinám antické filosofie, které Patočka proslavil během svého působení na Univerzitě Karlově hned po druhé světové válce a poté na přelomu šedesátých a sedmdesátých let, jak to již částečně splnil svazek *Platónova péče o duši a spravedlivý stát*, vydaný Jiřím Polívkou z magnetofonových záznamů dvousemestrového přednáškového cyklu proslaveného ve školním roce 1971/1972 – posledního, který bylo Patočkovi na FF UK dovoleno přednést.

Zvláštní místo v této „antické řadě“ *Sebraných spisů* zaujímá svazek *Aristotelés, jeho předchůdci a dědicové* z roku 2019, který je kritickou reedicí stejnojmenné knihy vydané v Nakladatelství ČSAV v roce 1964. Tento rozsahem největší z autorských spisů vydaných knižně za Patočkova života zůstává dodnes živý svou filosofickou, resp. fenomenologickou interpretací Aristotelovy *Fyziky* s její problematikou pohybů.

Vydavatelský projekt *Sebraných spisů Jana Patočky* (od svazku *Aristotelés* v koedici s nakladatelstvím FILOSOFIA Filosofického ústavu) dále pokračuje vydáním tzv. filosofických deníků. V Patočkově pozůstalosti se totiž mimo jiné nacházejí školní sešity, do nichž v letech 1945–1950 téměř každý den zaznamenával své myšlenky na nejrůznější témata, také v souvislosti s tehdejšími děním.

Sebrané spisy budou uzavřeny svazky shrnujícími dostupnou Patočkovu korespondenci. Soustředujeme ji v rámci systematického výzkumu dobových kontextů Patočkova myšlení, jak rezonovaly především v jeho osobních kontaktech a vztazích. Tuto linii zahájil již v roce 2001 vydaný 20. svazek *Sebraných spisů*, zahrnující pod titulem *Dopisy Václavu Richterovi* korespondenci s Patočkovým dlouholetým přítelem, brněnským historikem umění V. Richterem, vydaný tehdy ke stému výročí Richtera narození.

Připravovanou edici korespondence předešly rovněž svazky 21 a 22, *Korespondence s komeniologií I, II*, vydané již v roce 2011 jako doplněk souboru Patočkových *Komeniologických studií I, II, III*). Paralelně k odborné komeniologické korespondenci se v jednom ze závěrečných svazků objeví Patočkova korespondence s fenomenologií: s Eugenem Finkem, Ludwigem Landgrebem či samotným Edmundem Husserlem; také s filosofickými kolegy Romanem Ingardenem či Irenou Kroňskou. Vedle této zahraniční korespondence budou v *Sebraných spisech* publikovány dopisy adresované Patočkovým domácím souputníkům (od protestantského teologa J. B. Součka přes nakladatele Františka Laichtera, teoretika umění Jindřicha Chaluppeckého, po spisovatele a překladatele Jana Vladislava), jak se postupně vynořují z pozůstalosti Patočkových korespondenčních protějšků.

Virtuální epocha jedenadvacátého století vnesla do knižní produkce organizované AJP svá alternativní média: mistrný Patočkův překlad Hegelovy *Fenomenologie ducha* (vydaný Nakladatelstvím ČSAV v r. 1960), v ústředních knihovnách dávno poztrácený a nesehnatelný ani v antikvariátech, převedly a editovaly Dana Léwová a Tereza Matějčková v roce 2016 do formátu e-book (dostupný z <http://shop.flu.cas.cz/cs/domu/28-g-w-f-hegel-fenomenologie-ducha.html>), dřív než jej nakladatelství OIKOYMENH vydá v roce 2020 v knižní podobě jako první v zamýšlené řadě Patočkových hegelovských překladů. Uvažuje se taktó i o reedici překladu Hegelovy *Estetiky* z šedesátých let a *Logiky*, kterou Patočka rozpracoval už v padesátých letech.

Orbis phaenomenologicus

Názvem ediční řady dokumentů *Orbis phaenomenologicus*, se kterou v druhé polovině devadesátých let přesídlil do Prahy a do AJP její hlavní vydavatel, fenomenologický badatel Hans Rainer Sepp, lze obrazně pojmenovat geografický dosah AJP v nové epoše po r. 1990.

Neprerušeně pokračovala mezinárodní spolupráce také v nejbližším zahraničí – s vídeňským Institutem für die Wissenschaften vom Menschen. Vznikl společný projekt obou archivů, s cílem probádat a připravit k vydání „zapomenuté“, nevydané rukopisy ze čtyřicátých, padesátých a šedesátých let, které nebyly součástí onoho rychlého transferu z Patočkova bytu v březnu roku 1977. Jsou to texty, popř. i poznámky či náčrty, týkající se filosofických problémů kolem vzniku moderní doby a spadající do oblasti Patočkova zájmu o dějiny idejí a filosofii dějin. Vznikaly vědomě jako privátní rukopisy ve válečných letech a v letech těsně poválečných, z autorského hlediska nehotové a rozpracované, zastrčené „do šuplíku“ s ohledem na společenské klima pouťorového režimu. Patočka tyto texty uložil v roce 1971 do archivu Památníku národního písemnictví na Strahově, kde od té doby čekaly na zpracování. Po roce 1987 byly iniciativou Martina Svatoše, který v té době

v Památníku působil, tajně získány jejich xeroxové kopie. Společný výzkumný projekt vídeňského IWM a pražského Centra fenomenologických bádání při AJP umožnil v letech 2000–2004 studium a ediční přípravu strahovských textů pro *Sebrané spisy* (byly postupně zahrnuty do svazku *Fenomenologické studie III/1*) a několik mezinárodních konferencí zabývajících se tímto významným souborem. Systematickému vyhodnocení jeho obsahu se za svého studijního pobytu v IWM věnoval v roce 1999 Filip Karfík.

V roce 1999 byly společnou péčí IWM a AJP vydány dva svazky v ediční řadě *Orbis phaenomenologicus*. Titul *Texte – Dokumente – Bibliographie*, v redakční přípravě Hanse Rainera Seppa a Ludgera Hagedorna (hostujícího v té době v pražském AJP), obsahuje kromě německých překladů tematicky uspořádaného výběru Patočkových textů (k problematice fenomenologické filosofie, k tématu lidské existence, k Pražskému filosofickému kroužku, k osobnostem Edmunda Husserla a také Nicolaie Hartmanna, Jeana-Paula Sartra, Romana Ingardena, Ludwiga Landgrebeho, s nimiž se Patočka za svého života setkal) též posmrtné pocty Janu Patočkovi z pera Paula Ricoeura, Richarda Rortyho, Jacquesa Derridy... Pokračujícímu patočkovskému bádání posloužila v tomto svazku inovovaná bibliografie, totiž její průběžná verze (od té doby dále aktualizovaná a doplňovaná, dnes volně dostupná na internetu). Tehdejší spoluvydavatel svazku Ludger Hagedorn, filosof a bohemista, dnes kmenový člen vídeňského IWM, se tu prezentoval jako empatický překladatel Patočkových textů do němčiny, za což získal v roce 2005 od AV ČR stipendium Jana Evangelisty Purkyně, určené pro významné zahraniční badatele.

Prázdná místa v Patočkově životopise doplnil svazek *Eugen Fink und Jan Patočka, Briefe und Dokumente 1933–1977*, obsahující korespondenci obou filosofů počínaje rokem 1933, kdy Patočka absolvoval stipendijní pobyt Humboldtovy nadace na univerzitě ve Freiburgu, zasvěcován Eugenem Finkem – v té době Husserlovým asistentem a zároveň posluchačem Heideggerových univerzitních přednášek – do filosofie „mezi Husserlem a Heideggerem“.

Finkovi jako Patočkovu fenomenologickému zasvětiteli byla spoludedikována také první z velkých konferencí uspořádaných k patočkovským jubileím, v případě konference Fenomén jako filosofický problém z dubna r. 1997 k devadesátému výročí Patočkova narození. Konference, kterou AJP uspořádal společně s freiburským Archivem E. Finka, konfrontovala fenomenologické koncepce obou filosofů – s přičiněním významných osobností, které se tehdy kvůli tomu do Prahy sjely a přednesly tu své referáty: Waltera Biemela, Hanse-Georga Gadamera, Jeana-Paula Vernanta...

S podporou nadací Volkswagen a Fritz Thyssen začala v devadesátých letech rovněž práce na rozšiřování činnosti Archivu Jana Patočky – aby se stal opravdovým Centrem fenomenologického bádání (CFB). Pod tímto názvem byl v roce 2000 zahájen společný projekt s Ústavem filosofie a religionistiky FF UK a Filosofickým ústavem AV ČR; pod záštitou CFB pak bylo uspořádáno několik konferencí a workshopů týkajících se aktuálních fenomenologických témat a byla navázána spolupráce s celou řadou fenomenologických filosofů z celého světa.

Pro léta 2000–2004 obdrželo Centrum fenomenologických bádání podporu ministerstva školství (MŠMT ČR), což kromě pokračujícího vydávání *Sebraných spisů Jana Patočky* umožnilo i další badatelské činnosti, především rozvíjet navázané

mezinárodní kontakty, udělovat měsíční pobytová stipendia mladým zahraničním badatelům a podporovat jejich práci na různorodých fenomenologických tématech.

Mezinárodní spolupráce AJP vyvrcholila v roce 2002 konferencí, na které byla v Praze založena světová Organizace fenomenologických organizací (OPO). Z iniciativy Lestera Embreeho a jeho Centra pro pokročilá fenomenologická studia na Floridě pozval AJP do Prahy představitele více než šedesáti fenomenologických společností a pracovních skupin z celého světa, aby zde byly dohodnuty ještě užší koordinace činnosti a spolupráce.

Praha se rovněž stala v dubnu 2007 dějištěm a AJP hlavním organizátorem mezinárodní filosofické konference Jan Patočka 1907–1977, k připomenutí stého jubilea filosofova narození a třicátého výročí jeho úmrtí. Více než osmdesát účastníků z více než deseti zemí světa (kromě Evropy, USA a Kanady také z Austrálie a Hongkongu) tu vyslechlo bezmála třicet referátů na obecně fenomenologická či patočkovsko-fenomenologická témata. V rámci pražské konference se zároveň uskutečnilo 37. výroční zasedání Husserlova kruhu (Husserl Circle), filosofického sdružení rozvíjejícího odkaz „otce fenomenologie“ a působícího od r. 1969 téměř výhradně v USA (v Praze se po peruánské Limě a irském Dublinu odbývalo teprve třetí výroční zasedání mimo některou z univerzit v USA – poprvé na evropském kontinentě a příznačně v Husserlově rodné zemi). Toto zeměpisné rozšíření, doslova světový rozměr fenomenologické filosofie, jak o něm metaforicky uvažoval sám Edmund Husserl, ukázalo, že na univerzitách západní a střední Evropy, v Severní Americe i na Dálném východě žije tradice evropské kontinentální filosofie, v případě fenomenologie v protíváze k silnému náporu filosofie analytické. Ze znatelně reflektované recepce Patočkova díla, které tak originálně rozvinulo fenomenologii Husserlovu i její pokračování v Heideggerově filosofii existence, bylo zároveň patrné, jak světová filosofická obec Patočkovy myšlenky zasazuje zcela samozřejmě do širších kontextů v dnešní živé filosofické rozpravě.

Z domácího ohlasu celé konference – pozdravené ve svém zahájení Václavem Havlem a jeho osobním vyznáním ze zakotvení v Patočkově myšlení – dalo se tehdy optimisticky usuzovat, že se filosofie (reprezentativně Patočkova a skrze Patočkovy náhledy i Masarykova filosofie denní praxe a Komenského filosofie výchovy) může stát u nás jedním ze způsobů obecné „péče o duši“, totiž duši zdejší obce.

Pražský AJP je po celou dobu své existence také adresou pro zahraniční stážitisty a doktorandy, kteří tu připravují své disertační práce či překlady Patočkových spisů. Například Francesco Tava na základě pražského pobytu přeložil do italštiny tak zásadní práce, jakými jsou *Negativní platonismus* či *Nadcivilizace a její vnitřní konflikt* či texty o Chartě 77. Svůj původ v AJP mají překlady *Dvou studií o Masarykovi* Riccarda Paparussa. Saverio Matrangelo se svou budoucí ženou Brooke Pennou připravil překlad Patočkova spisu *Prostor a jeho problematika* a několika dalších menších prací, Marco Barcaro pořídil překlad celého souboru *Nitro a svět*. Také disertační práce, které dílu Jana Patočky věnovaly Caterina di Fazio či Chiara Pesaresi vznikly v AJP. Díky pražskému napojení tak přinejmenším v akademické Itálii rezonuje Patočkovy jméno zvláště reprezentativně.

Patočka na vlastní uši

Že se před AJP nezastavil všudypřítomný trend digitalizace, je patrné z budovaného audioarchivu historických magnetofonových záznamů, které od roku 1969 pořizovali Patočkovi posluchači na jeho přednáškách. Bylo tomu tak po celou dobu závěrečného působení na FF UK, než byl Jan Patočka v roce 1972 úředně penzionován, a poté naplno na neoficiálních bytových seminářích, které pak Patočka vedl až do Vánoc roku 1976, do té doby, než se od Nového roku začala psát kapitola Charty 77 s Patočkovou významnou rolí v ní.

Program digitalizace těchto záznamů zahájila Dana Léwová, digitalizační konzervátorka AJP, průzkumem archivních krabic s magnetofonovými kotouči, na nichž byly zaznamenány celé cykly Patočkových přednášek a seminářů. Průzkum odhalil celkem 94 zachovaných magnetofonových pásků navinutých na plastových cívkách o průměru 15 cm. Pásky čtyřstopé, třírychlostní, monofonní, rychlost 4,76. Záznamy jednotlivých přednášek byly povětšinou na několika stranách magnetofonových pásků a několika kotoučích, takže po primární technické digitalizaci externí specializovanou firmou bylo třeba pospojovat oddělené části původně celistvých přednášek. Něco na způsob archeologů slepujících střepy. Dosud bylo takto Danou Léwovou seřazeno, sceleno, roztríděno a popsáno přes 300 hodin audiozáznamů, posléze dostupných k poslechu i ke stažení (dostupné z <http://bit.ly/PatockaAudio>). Započatý program pokračuje, zatím byla zpracována pouhá polovina z celkového digitalizovaného fondu.

Dnes už vysloužilé médium - originální magnetofonové pásky s nahrávkami Patočkových přednášek a seminářů (foto Dana Léwová)

Zvuková kvalita některých přednášek je vzhledem k dobovým technickým limitům velmi špatná, a tak byly tyto záznamy z hlubin času, samy o sobě působivé Patočkovým specifickým přednesem, doplněny o titulky, resp. o doslovný textový přepis ze stenografických záznamů tehdejších posluchačů (z pera Jiřího Polívky, Jaromíra Kučery, Ivana Chvatíka a Jiřího Michálka).

Publikovanými výstupy se zatím staly Patočkovy přednáškové cykly *Základní problémy předsokratovské filosofie*, *Platón*, *Platón a Evropa* a několik vybraných mimořádných přednášek.

Základní problémy předsokratovské filosofie je souborný titul Patočkových přednášek na FF UK v akademickém roce 1970/1971, během kterého začali posluchači nahrávat na magnetofon; byl pořízen zvukový záznam druhé poloviny z dvaceti šesti přednášek.

Platón představuje dvousemestrový přednáškový cyklus ve školním roce 1971/1972 – poslední z těch, které stihl Jan Patočka na FF UK přednést před svým penzionováním. K poslechu zveřejňujeme všech třináct proslouvených přednášek.

Platón a Evropa je soubor přednášek zaznamenaných v soukromí, po Patočkově penzionování (1973). Výklad postihující podíl řecké filosofie na utváření Evropy v jejím duchovním, univerzálním smyslu se stal rovněž úvodem do studia Patočkova vrcholného díla, *Kacířských esejí*. K poslechu je dostupných všech jedenáct tehdejších přednášek.

Aktuálně jsou zpracovávány audiozáznamy 29 neoficiálních seminářů, na kterých Jan Patočka ve svém bytě během roku 1975 četl v nejužším kruhu posluchačů německý originál stěžejního spisu Edmunda Husserla *Die Krisis der europäischen Wissenschaften und die transzendente Phänomenologie*. Záznamy zachycují seminární čtení s diskusí, včetně srovnání s českým knižním překladem *Krise evropských věd a transcendentální fenomenologie*.

Seminář k Husserlově *Krisis* se v Patočkově bytě ve stejné době pravidelně střídal se semináři k Heideggerovu spisu *Sein und Zeit / Bytí a čas* (celkem 96 seminářů), zahrnujícími i množství samostatných Patočkových úvah na doprovodná filosofická témata.

Patočka Digital

Archiv Jana Patočky kromě cenných archiválií osobní povahy uchovává tezaurus všech dostupných autorských Patočkových textů (cca 15 000 stran), a to včetně zahraničních překladů (dosud 26 jazyků: anglicky, bulharsky, čínsky, francouzsky, chorvatsky, italsky, japonsky, katalánsky, latinsky, litevsky, lotyšsky, maďarsky, německy, norský, persky, polsky, portugalsky, rumunsky, rusky, slovensky, slovinsky, srbsky, srbochorvatsky, španělsky, švédsky, ukrajinsky). Archiv spravuje též torzo Patočkovy osobní knihovny – lečkeré z dochovaných knih si Patočka pořídil v raných letech své filosofické dráhy, jako četbu ke svým prvním pracím (např. již k disertaci z roku 1931), mnohé jsou opatřeny filosofými poznámkami. K audioarchivu záznamů Patočkových přednášek a seminářů se přidružuje archiv fotografický a filmový (dosud pět filmových dokumentů věnovaných Janu Patočkovi).

Digitalizace – v zájmu dokumentování a konzervace tohoto nezpochybnitelného kulturního dědictví a možnosti jeho širšího veřejného sdílení – zde nejprve postupuvala v náhodných krocích. Bylo tomu tak až do roku 2016, kdy se pod taktovkou Dany Léwové, v konceptu pod přiléhavým názvem Patočka Digital, teprve začalo intenzivně pracovat na metadatových popisech položek a implementaci mezinárodních standardů. Posléze byla tato aktivita zahrnuta přímou účastí AJP do dosud pokračujícího projektu *INDIHU – vývoj nástrojů a infrastruktury pro Digital Humanities*, rozvíjeného v gesci Knihovny Akademie věd ČR a Národní knihovny ČR.

Databáze Patočka Digital nyní obsahuje cca 4000 položek, což představuje asi třetinu z celkového fondu Archivu Jana Patočky. Základní členění vychází z fyzického členění fondu do kolekcí: vydané texty / nevydané texty / překlady / korespondence a osobní dokumenty / výpisky / sekundární literatura / audio / video / fotografie. Každý záznam obsahuje metadata, pdf (v pracovní OCR verzi), zip soubor (tiff) / bezztrátový AV záznam, náhledový jpg, URI. Databáze je postupně převáděna a zpřístupňována skrze upravený digitální repozitář Omeka (open source), vyvinutý na univerzitě George Mason (Fairfax, Virginia, USA) v jejím Roy Rosenzweig Center for History and New Media, mezinárodně specializovaném na aplikaci digitálních médií a informačních technologií pro výzkum v humanitních vědách a vzdělávání. Omeka vychází ze standardu Dublin Core a nabízí celou řadu užitečných funkcí a modulů (URI, Item relations Dublin Core a BIBO, data migration tools (OAI-PMH harvest/repozitář, CSV, tagování, Docs Viewer plugin, geolocation, RSS/Atom), přehlednou dokumentaci, přičemž je na tento koncept navázána aktivní komunita developerů, kteří nabídku pluginů neustále aktualizují a rozšiřují.

Archiv Jana Patočky kromě primárních Patočkových textů dále shromažďuje, rozšiřuje a zpřístupňuje Patočkovy osobní a související dobové dokumenty, zvláště obsáhlý soubor korespondence, doplňuje fotosbíрку a archiválie na dalších, netextových médiích. Tak AJP například roce 2017 získal a v jubilejním Patočkově roce spolu s odpovídající fotodokumentací uveřejnil vzácnou zvukovou nahrávku setkání Jana Patočky jako mluvčího Charty 77 s holandským ministrem zahraničí Van der Stoel z března 1977 – setkání v jistém smyslu osudového, neboť následná série vyčerpávajících policejních výsledků vedla k Patočkově smrti. Nahrávku poskytl holandský novinář Dick Verkijk, který tehdy schůzku Jana Patočky, za zády Státní bezpečnosti, s Van der Stoel sjezdal.

V roce 2018 byl prostřednictvím francouzského velvyslance v Praze J. E. pana Rolanda Galharagaa (jednoho z mnoha, kteří dosud poctili AJP svou návštěvou při seznamování s výjimečnými lokalitami pražské duchovní krajiny) získán do archivní sbírky jediný audiovizuální „portrét“ Jana Patočky, zachycující jej rovněž jako mluvčího Charty 77, tentokrát v rozhovoru s francouzskými televizními zpravodaji.

Tento audiovizuální dokument je zakomponován do dokumentárního filmu *Pražský Sókrates (Socrates of Prague)*, který byl spolu s přehlídkou Patočkových autorských rukopisů, časopiseckých a knižních publikací, restaurovaných titulů z Patočkovy osobní knihovny a dalších archiválií ze sbírky AJP a dalších institucí (Knihovny AV ČR, Památníku národního písemnictví, Národní knihovny, Archivu Univerzity Karlovy, Národního filmového archivu...) na přelomu let 2018/2019 představen na

Jan Patočka prezentuje Chartu 77 ministru Van der Stoelovi. Lze si vyposlechnout nad digitálně ozvučeným fotem na <http://bit.ly/VanDerStoele> (archiv AJP)

dosud nejrozsáhlejší výstavě, věnované pod názvem *Filosofovo bytí – a čas* kontextům života a díla Jana Patočky. Rešeršně náročnou výstavu, včetně dokumentárních kolážových kompozic a s užitím doprovodných multimédií a webových aplikací, připravil samostatně pracovní tým soustředěný kolem AJP (Jan Vít, Ivan Chvatík, Dana Lérová, Ladislava Švandová, Michaela Kamenská, Jan Frei, Alexander Matoušek, Petr Meduna, Jana Náprstková). Současnému digitalizačnímu trendu AJP odpovídá i převedení výstavy do formátu 3D virtuální interaktivní prohlídky, umožňujícího výstavou procházet i po jejím skončení (dostupné z <http://bit.ly/3dVystava>). Digitální forma činí z tohoto nástroje mobilní archivní depozitář, do kterého je možné pojímat a vzájemně vrstvit další obsahově související videa, fota, textové či datové obsahy.

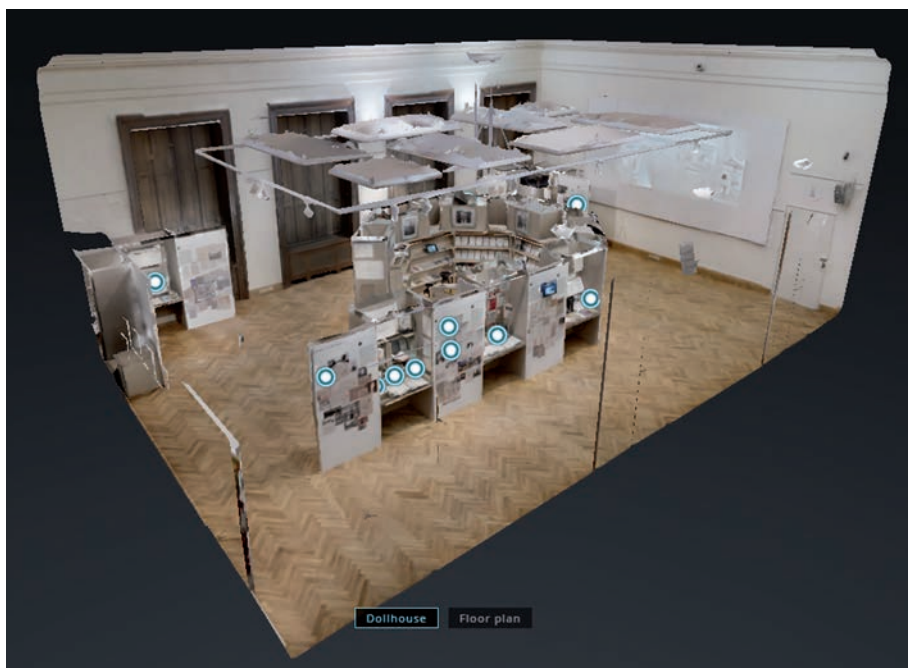
Digital Humanities (DH)

Dnes tolik frekventovaný obor Digital Humanities zahrnuje široké spektrum činností od výzkumu a vývoje v oboru digitálních technologií vstříc humanitním a společenskovědním disciplínám či vědám o umění až po nástroje a postupy používané nad rozsáhlými kolekcemi dat nebo nad speciálně připravenými datovými reprezentacemi. Nástroje DH otvírají nové perspektivy, jaké nebyly dosud možné, jako třeba vyhledat všechny výskyty pojmu *areté* v celém Platónově díle nebo identifikovat konkrétní barevnou škálu na obrazech vlámských mistrů sedmnáctého století.

Nástroje Digital Humanities se výrazně uplatňují v činnostech velkých výzkumných infrastruktur, fungujících dnes napříč panevropským prostorem v excelentní práci s velkými soubory dat, v jejich archivaci, zpracování, správě, zpřístupňování i v rozvoji tomu

příslušných nástrojů. S pozorností k tomuto vývoji a již se zkušenostmi s budováním platformy Patočka Digital stál Archiv Jana Patočky od roku 2015 u prvních jednání o členství České republiky v evropské infrastruktuře DARIAH ERIC (The Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities). Od roku 2018 se už přímo účastní (v AJP v kompetenci Dany Léwové a Jana Víta) činnosti národní, evropsky koordinované, sdružené infrastruktury LINDAT/CLARIAH-CZ (Digitální výzkumná infrastruktura pro jazykové technologie, umění a humanitní vědy); na základě přímé podpory vládou ČR zařazené do tzv. cestovní mapy velkých infrastruktur pro výzkum, experimentální vývoj a inovace. Kromě filosofie zahrnuje tato výzkumná infrastruktura humanitní obory jazykovědy, historie, archeologie, historické bibliografie, vědy o kultuře, teorie a dějin literatury, hudby, výtvarného umění, filmu a *visual arts*, etnografie aj. Spolu s předními národními kulturními, paměťovými, akademickými a vzdělávacími institucemi (tj. spolu s Filosofickým ústavem, Historickým ústavem a Ústavem pro jazyk český Akademie věd České republiky, dále s Knihovnou AV ČR, Národní knihovnou, Moravskou zemskou knihovnou, Národní galerií, Národním filmovým ústavem, filosofickými fakultami Masarykovy univerzity, Západočeské univerzity, Univerzity Karlovy, jejich fakultami informatiky, aplikovaných věd a v čele s Matematicko-fyzikální fakultou UK a jejím Ústavem formální a aplikované lingvistiky) se Archiv Jana Patočky svými digitalizovanými fondy zapojuje do společného zpřístupňování a všestranného využívání ve veřejném prostoru.

Trojrozměrná virtuální interaktivní prohlídka výstavy Filosofovo bytí - a čas je stále možná -
na <http://bit.ly/3dVystava> (vizualizace PEXTO)

(foto Petr Meduna)

Digitalizovaná struktura, jakou se dnes nechává také Archiv Jana Patočky prostopit, zůstává i přes svou univerzalitu a praktickou užitečnost pouze doplňkovým technickým aparátem. Replikuje celostní základ, na jehož konceptu Archiv před více než čtyřiceti lety vznikal a který se dodnes – obklopen vědami ve svazku Centra pro teoretická studia – jako tzv. paměťová instituce (tj. „zařízení společné paměti“) snaží udržet. Konzervovat, tedy uchovávat. „Slepovat střepy“, spojovat části do celků a souvislostí, v úsilí o celkový smysl. Samotnou filosofii (jejímž ústředním „problémem“ – řečeno s Janem Patočkou – „je svět vcelku“) udržovat jako živé, tzn. potřebné vědění pro dnešní dobu, v dobrém smyslu slova veřejný statek. V duchu toho, jak filosof od časů Sókratových pečuje ve své obci o veřejné nalézání pravdy, obecného *logos*: jak se osobní péče o duši kryje s péčí o duši obce. Dnes tváří v tvář tomu, jak se znepokojivě vytrácí tato Patočkou zdůrazňovaná zakládající myšlenka evropské civilizace, idea smyslu vši její vzdělanosti, její *humanitas*.

Možná, že filosof (ale i *filosofos*, tedy i ten, který k filosofování nepotřebuje pevnou pracovní dobu) tu zůstává právě a navzdory tomuto mizení. Nad vědami a technikami, které „si rozdělily svět v části“, sám naopak vrostlý do přítomnosti světa v jeho celku, skrze rozumové nahlédání do něho. Ve stálém vydobývání smyslu, ve filosofii jako způsobu života. „Pozice filosofického myšlení je osamocený výkon existence na hranici světa,“ jak mimochodem bylo poznamenáno právě v souvislosti s Janem Patočkou.

Není dnes takováto filosofova pozice tou nejsnadnější. Mnohdy to bývá jako držet se už jen jednou rukou okraje poslední výspy – jako se to přihodilo tomu známému, všemi návštěvníky Prahy nadšeně fotografovanému visatci na bidle vysunutém nad Husovu ulici: příznačně z jednoho z vikýřových oken, za kterými sídlí Archiv Jana Patočky. Drží se ten visatec (jedna ze sochařských provokací Davida Černého) úporně nad každodenní ulicí – dobrým znamením je, že zatím nespádl.

V den úmrtí filosofa Jana Patočky (1907–1977), v té době mluvčího Charty 77, odvezli nejvěrnější posluchači jeho přednášek a neoficiálních bytových seminářů z filosofova bytu veškerou písemnou pozůstalost, aby snad nepadla nenávratně do rukou Státní bezpečnosti. Toho dne symbolicky vznikl Archiv Jana Patočky. Ukrytá pozůstalost byla v následujících letech postupně zpracovávána, uspořádávána a samizdatově vydávána. Celý archivní korpus, soustředovaný v letech 1977–1989 jako významná součást neoficiální disentní produkce, spolu s doprovodnými edičními a badatelskými aktivitami, se stal základem dnešního Archivu Jana Patočky, založeného při Filosofickém ústavu ČSAV 1. ledna 1990 a působícího v rámci Akademie věd České republiky do dnešních dnů. Brožura čtenáře seznamuje nejen s jeho historií, ale i s digitální a virtuální přítomností a budoucností.

V EDICI VĚDA KOLEM NÁS PŘIPRAVUJEME:

Jaroslav Pánek: **Josef Janáček**

Jaroslav Šebek: **Kardinál Tomášek za normalizace**

Jaroslav Pánek: **Český časopis historický**

V EDICI MIMO JINÉ VYŠLO:

E. Petrovský, M. Manda, P. Hejda: **Sto let IAGA a studium magnetického pole Země**

Jan Vít: **Jan Patočka**

R. Novotný, P. Soukup, V. Žurek: **Centrum medievistických studií**

Edice Věda kolem nás | Prostory společné paměti
Archiv Jana Patočky | *Jan Vít, Dana Léвовá*

Vydalo Středisko společných činností AV ČR, v. v. i. Grafická úprava dle osnovy Jakuba Krče a sazba Serifa. Odpovědná redaktorka Petra Královcová. Vydání 1., 2019. Ediční číslo 12648. Tisk **SERIFA**®, s. r. o., Jínonická 80, 158 00 Praha 5.

ISSN 2464-6245

Evidováno MK ČR pod e. č. E 22344

Další svazky získáte na:

www.vedakolemnas.cz | www.academia.cz | www.eknihy.academia.cz